

Education at a Glance: OECD Indicators - 2005 Edition

Summary in Norwegian

Et blick på utdanning: OECD-indikatorer - 2005-utgaven

Sammendrag på norsk

Utdanning og livslang læring spiller en avgjørende rolle for utviklingen av økonomier og samfunn. Dette gjelder både de mest avanserte økonomiene og de som befinner seg i perioder med hurtig vekst og utvikling. Menneskelig kapital er en vesentlig drivkraft for økonomisk vekst og forbedring av økonomiske resultater for individer, og dens beviste innvirkning på ikke-økonomiske resultater, inkludert helse og sosial inklusjon, fortsetter å vokse.

Et blick på utdanning 2005 presenterer en rikholdig, sammenlignende og oppdatert redegjørelse for indikatorer for utdanningssystemenes prestasjoner. Selv om fokus er rettet mot de 30 OECD-landene, dekker indikatorene også i økende grad samarbeidsland. Indikatorene gransker deltagelse innen utdanning, forbruk på utdanning, hvordan utdanning og læresystemer fungerer samt en rekke ulike resultater.

Nytt materiale inkluderer: En presentasjon av resultatene fra spørreundersøkelsen fra Programme for International Student Assessment (PISA) 2003, med indikatorene A4, A5 og A6 med fokus på matematikprestasjonene til 15-åringer, informasjon om lønnsfordeling i forhold til utdanningsnivå i indikator A9, beviser på ikke-økonomiske resultater av utdanning i indikator A10, sammenligninger av arbeidsstyrkens deltagelse i fortsatt utdanning og opplæring i indikator C6, en analyse av studentenes opplæringstid utenfor skolen i indikator D1, informasjon angående hvorvidt skolens status (offentlig eller privat) påvirker studentprestasjonene i indikator D5 og informasjon om hvorvidt skolesystemer innen ungdomsskole og videregående skole varierer fra student til student i organiseringen av opplæring og hvilken effekt dette har på studentprestasjon i indikator D6.

Nøkkeloppgaver i denne utgaven er som følger:

Flere personer studerer over lengre tid, men avgangsrater ved høyere utdanning varierer sterkt

Utdanningskvalifikasjoner fortsetter å øke i antall blant den voksne befolkningen i OECD-land, forsynt av det økende antallet unge mennesker som oppnår kvalifikasjoner innen videregående og høyere utdanning. Voksne i alderen 25 til 64 besitter nå kvalifikasjoner som det i gjennomsnitt tar i overkant av 12 år å fullføre, noe som omtrent tilsvarer videregående utdanning. For unge mennesker som er i ferd med å fullføre studiene sine, har videregående utdanning blitt normen, og over 70 % oppnår dette nivået i alle unntatt fire aktuelle OECD-land, og et gjennomsnitt på én av tre unge personer i OECD-land oppnår høyere kvalifikasjoner på universitetsnivå (tertiær type A).

Indikatorene i *Et blick på utdanning 2005* viser også at:

- Mange OECD-land der mange pleide å mislykkes i å fullføre ungdomsskolen og videregående skole er nå i rask ferd med å ta igjen de andre når det gjelder fullføringen av videregående. I Belgia, Frankrike, Hellas, Irland og Korea, der rundt halvparten av personer født i 1950-årene ikke fullførte ungdomsskolen eller videregående skole, har nå mellom 72 % og 97 % av de født i 1970-årene gjort dette. Unge voksne i Mexico, Tyrkia og Portugal vil fortsatt med mindre sannsynlighet enn de i andre land fullføre videregående utdanning.
- Utviklingen av fullføringsrater ved høyere utdanning har vært mer ujevn enn for videregående trinn. Det totale antallet avgangselever i OECD-land har vokst betydelig grunnet økninger i noen få land. Nåværende avgangsrater strekker seg fra under 20 % i Østerrike, Tsjekkia, Tyskland og Tyrkia til over 40 % i Australia, Danmark, Finland, Island og Polen. Slike forskjeller settes i sammenheng med ulike høyere utdanningssystemer. Høye avgangsrater er vanligere i land med mer fleksible fagstrukturer.
- Kvinner fullfører både videregående og høyere utdanning hurtigere enn menn i de fleste land. Kvinner i videregående utdanning forblir imidlertid mindre engasjerte i matematikk og vitenskap og vil mindre sannsynlig oppnå universitetskvalifikasjoner innen disse områdene.
- Nylig oppdatert data viser at antallet avgangselever innen vitenskapelige fag per 100 000 sysselsatte personer strekker seg fra under 700 i Ungarn til over 2200 i Australia, Finland, Frankrike, Irland, Korea og Storbritannia.

Studentprestasjoner varierer sterkt innen og mellom land, i pensumrelaterte fag som matematikk og i studentenes generelle evne til å løse problemer

I 2003, utga PISA for andre gang en rapport om 15-åringers kunnskaper og ferdigheter, med fokus på matematikk. Blant OECD-landene, var studenter i Finland, Korea, Nederland og Japan de som generelt presterte best i matematikk. Mange av de mest avslørende sammenligningene gjaldt årsakene til variasjoner blant studenter innen samme land, inkludert i den utstrekning at studenter ved ulike skoler presterer ulikt. Blant undersøkelsens nøkkeloppgaver:

- Minst én av fem studenter er kyndige i kompliserte matematikkoppgaver i Australia, Belgia, Canada, Finland, Japan, Korea, Nederland, New Zealand og Sveits. Dette er en indikasjon på disse landenes befolkningsgrupper med matematikkferdigheter på høyt nivå som sannsynligvis vil spille en avgjørende rolle i å utvikle kunnskapsøkonomien.
- Den store majoriteten av studenter i OECD-land har matematikkferdigheter på minst et grunnleggende nivå, men andelen som mangler slike ferdigheter varierer betraktelig: Fra under 10 % i Finland og Korea til over en fjerdedel i Italia, Hellas, Mexico, Portugal og Tyrkia. Dette er en indikasjon på hvor mange studenter som sannsynligvis vil oppleve store problemer med å benytte matematikk i fremtiden.
- I gjennomsnitt utgjør forskjellene mellom skoler resultatene ca. en tredjedel av forskjellene innen matematiske prestasjoner til studenter innen hvert land. En rekke land oppnår høye prestasjonsnivåer på tvers av skolene, med lave forskjeller mellom skolene. I Finland varierer prestasjonene for studenter med under 5 prosent fra skole til skole og i Canada, Danmark, Island og Sverige med 17 % eller mindre.

Klare returer til utdanning kan måles i henhold til individuelle jobbutsikter, individuell lønn og generell økonomisk vekst

Investering i utdanning fører med seg både individuelle og kollektive belønninger. Voksne med høyere utdanning vil med større sannsynlighet sysselsettes, og tjene mer i gjennomsnitt når det er det. Disse effektene varierer på tvers av land og utdanningsnivå. En spesielt sterk sysselsettningseffekt gjelder menn uten videregående utdanning, som med langt mindre sannsynlighet vil sysselsettes enn de som fullførte dette nivået. De sterkeste lønnseffektene har en tendens til å finnes mellom de med høyere utdanning og de som kun har fullført videregående eller påfølgende utdanning utenfor universitetsnivå. Effekter på økonomien i sin helhet er vanskeligere å måle nøyaktig, men indikatorene viser at menneskers kapital har en sterk effekt på produktivitet og økonomisk vekst. Bestemte indikatorer viser at:

- Kvinner med lavere utdanning har spesiell lav sannsynlighet til å sysselsettes, både sammenlignet med menn med lavere utdanning og kvinner med høyere utdanning. Dette er spesielt tydelig i Hellas, Irland, Italia, Mexico, Spania og Tyrkia, der færre enn 40 % av kvinner mellom 25 til 64 år uten fullført videregående utdanning er sysselsatte, sammenlignet med over 70 % av menn på samme utdanningsnivå. I disse landene er majoriteten av høyt utdannede kvinner sysselsatte. minst 70 % av de med utdanning på universitetsnivå, 63 % i Tyrkia.
- Nye data angående lønn viser at, med unntak av forskjeller i gjennomsnittslønn i henhold til utdanningsnivå, varierer fordelingen av lønn mellom mennesker på samme utdanningsnivå på tvers av landene. For eksempel tjener få personer i land som Belgia, Frankrike, Ungarn og Luxembourg under halvparten av gjennomsnittslønnen, på tvers av alle kombinerte utdanningsnivåer.
- Økende arbeidsproduktivitet utgjorde minst halvparten av BNP-veksten per innbygger i de fleste OECD-land fra 1990 til 2000. Den anslåtte langtidseffekten av et ytterligere utdanningsår på økonomisk produksjon i OECD-området havner

generelt mellom 3 og 6 %. Oppmerksomhet vies også til bevisene på effektene av utdanning på helse og sosial samhörighet.

Forbruk på utdanning øker, men ikke alltid like hurtig som BNP

OECD-land utvider omfanget av sine utdanningssystemer, mens de på samme tid prøver å regulere utgiftsbyrden på hardt pressede nasjonalbudsjetter. Motstridende press har produsert en rekke ulike tendenser. Innen høyere utdanning, der antallet studenter øker raskest, er det største presset relatert til nedskjæring av enhetsutgifter. I grunnskole, ungdomsskole og videregående trinn, der demografi i visse tilfeller kan føre til en nedgang i innskrivningen, øker forbruket per student i nesten samtlige land. Spesifikt:

- Forbruk per student i utdanning som ikke er universitetsrelatert steg med 30 % eller mer mellom 1995 og 2002 i Australia, Hellas, Irland, New Zealand, Polen, Portugal, Spania og Tyrkia. I noen andre land steg den med mindre enn 10 % og i Sverige opplevde den en svak nedgang.
- Innen høyere utdanning, har forbruk per student i noen tilfeller gått ned med over 10 %, da forbruksnivåene ikke har holdt tritt med oppgangen i antall studenter. Dette har inntruffet i Tsjekkia, Polen og Slovakia, der innskrivninger har økt hurtig, og i Australia og Sverige, der de har økt med lavere hastighet. I Hellas, Spania, Sveits og Tyrkia, har forbruk per student innen høyere utdanning økt med over 30 %.
- I over halvparten av land holdt den generelle veksten innen utdanningsforbruk minst tritt med BNP-veksten mellom 1995 og 2002. I Irland, der BNP vokste spesielt hurtig, vokste forbruket på utdanningsinstitusjoner utenfor høyere utdanning kun halvparten så raskt, selv om at forbruk på høyere utdanning nesten holdt tritt med BNP. Forbruk på utdanningsinstitusjoner vokste over dobbelt så raskt som BNP i New Zealand og Tyrkia utenfor høyere utdanningsnivå, og i Hellas, Ungarn, Italia, Japan, Mexico, Polen, Sveits og Tyrkia ved høyere utdanningsnivå.

Privat forbruk på utdanning er betydelig i noen områder, men ressurser for utdanning beror fortsatt sterkt på fordelingen av nasjonale budsjetter.

Offentlig finansiering dekker mesteparten av utdanningsinstitusjonenes forbruk, og over 90 % av forbruk på grunnskole og videregående trinn i OECD-land kommer fra denne kilden. For høyere utdannelse og førskolen er privat finansiering langt viktigere, spesielt i noen land. I løpet av de siste årene har offentlig forbruk på utdanning blitt truet av en nedgang av prosentandelen av totalt offentlig BNP-forbruk i de fleste land. Virkningen av dette har blitt redusert ved at en økende andel av disse budsjettene øremerkes utdanning. Indikatorer for offentlig og privat forbruk viser at:

- Innen høyere utdanning varierer prosentandelen fra private kilder sterkt, fra under 4 % i Danmark, Finland, Hellas og Norge til over 50 % i Australia, Japan og USA og til og med 80 % i Korea.
- I noen land beror institusjoner for høyere utdanning nå langt mer på private finansieringskilder som skolepenger enn de gjorde i midten av 1990-årene. Private bidrag økte med over fem prosentenheter i Australia, Mexico, Portugal,

Slovakia, Tyrkia og USA fra 1995 til 2002. I grunnskolen og videregående skole, har andelen av offentlig og privat forbruk i stor grad forblitt uforandret.

- I gjennomsnittet av OECD-land, gikk offentlige budsjetter ned i forhold til BNP – offentlig forbruk på utdanning steg som en konsekvens av disse budsjettene, men steg langsommere enn BNP. Danmark, New Zealand og Sverige opplevde særdeles betydelige vekslinger innen offentlig finansiering mot utdanning.

Forventningene til utdanning fortsetter å stige, og de fleste unge mennesker forventer nå å ta en eller annen form for høyere utdanning i løpet av livet.

Et barn på fem år kan nå forvente å ta mellom 16 og 21 års utdanning i løpet av hans eller hennes levetid i de fleste OECD-land, dersom de nåværende mønstrene for deltagelse vedvarer. I alle land, har forventet utdanning målt i henhold til dette økt siden 1995, da deltagelse har steget i førskolen og i videregående og høyere utdanning. I gjennomsnitt vil 53 % unge mennesker ta minst en eller annen form for høyere utdanning, basert på nåværende mønstre.

Indikatorene viser at:

- Forventet utdanningslengde for et barn som var fem i 2003 overstiger 16 år i alle land unntatt Luxembourg, Mexico, Slovakia og Tyrkia, og er høyest i Australia, Belgia, Finland, Island, Sverige og Storbritannia med mellom 19 og 21 år.
- I Tsjekkia, Hellas, Ungarn, Island, Korea, Polen, Sverige, Tyrkia og Storbritannia, økte forventet utdanning med 15 % fra 1995 til 2003.
- Basert på nåværende deltagelsesrater, vil 53 % av dagens unge mennesker i OECD-land ta fatt på høyere utdanning eller tilsvarende programmer. Ca. 16 % vil ta fatt på andre typer høyere utdanningsprogrammer (tertiær type B) – men disse to gruppene overlapper hverandre noe. I Australia, Finland, Ungarn, Island, New Zealand, Norge, Polen og Sverige, vil over 60 % unge mennesker ta fatt på terciær type A-programmer. Andre typer høyere utdanning er vanligst i Korea og New Zealand, der over halvparten av unge mennesker kan forvente å delta i terciær type B-utdanning.

Studenter som krysser grenser utgjør et økende og endrende aspekt av innskrivning innen høyere utdanning

I 2003 var 2,12 millioner personer som studerte i OECD-land utenlandske studenter, dvs. innskrevet utenfor deres hjemland. Disse utgjorde en 11,5 % økning i totalt opptak av utenlandske studenter til OECD i forhold til året før. Mest oppsiktsvekkende:

- USA, Storbritannia, Tyskland, Frankrike og Australia mottar 70 % av utenlandsstudenter i OECD-land. Siden 1998, har Australias andel økt, mens andelen i Storbritannia og USA har gått ned.
- I absolutte tall representerer studenter fra Korea, Japan, Tyskland, Frankrike, Hellas og Tyrkia de største inntakskildene fra OECD-land. Studenter fra Kina, India og Sørøst-Asia utgjør det høyeste antallet av utenlandske studenter fra samarbeidsland.

Unge voksne kombinerer arbeid og opplæring på ulike måter, men et betydelig antall bruker ikke tiden sin på noen av delene

Overgangen fra obligatorisk utdanning til arbeid kan bli veldig forlenget i OECD-land, der opplæring ofte spes ut med arbeid. Studenter som når slutten av 20-årene uten å oppnå kvalifikasjoner er imidlertid i stor fare:

- De uten minst videregående utdanning løper en høyere risiko for arbeidsledighet. I Belgia, Tsjekkia, Tyskland, Polen og Slovakia, er over 15 % av personer mellom 25-29 år uten videregående kvalifikasjoner arbeidsledige.
- I noen land bruker unge mennesker betydelig tid verken i utdanning eller i arbeid (arbeidsledige eller utenfor arbeidsstyrken). Gjennomsnittlig tid tilbrakt i denne situasjonen mellom 15 og 29 år overstiger to år i Belgia, Tsjekkia, Hellas, Ungarn, Italia, Mexico, Slovakia, Spania, Polen, Tyrkia og USA.
- I noen land foregår utdanning og arbeid i stor grad etter hverandre, i andre land foregår de parallelt. Arbeids-/studieprogrammer, som er relativt utbredte i europeiske land, tilbyr sammenhengende yrkesrettede utdanningsveier til anerkjente faglige kvalifikasjoner. I andre land assosieres innledende utdanning og arbeid sjeldent.

Tilførsel av utdanning måles ikke bare ut fra antall skoletimer og størrelsen på klasserommet, men også ut fra barns læring utenfor klasserommet

I de obligatoriske utdanningsårene, varierer tilførselen av utdanning påfallende på tvers av landene. Studenter kan få 50 % mer opplæringstid og delta i timer godt over 50 % mer i ett land i forhold til et annet. Det er imidlertid ikke alt som finner sted i klasserommet, og nye data fra PISA viser at opplæringstid utenfor klasserommet også varierer betydelig. Blant oppdagelsene innen opplæring og tilførsel av læring:

- Det totale antallet opplæringstimer som studenter beregnes å motta mellom 7 til 14 år er i gjennomsnitt 6852 timer blant OECD-land. Formelle krav strekker seg fra 5523 timer i Finland til rundt 8000 timer i Australia, Italia, Nederland og Skottland.
- Når PISA-undersøkelsen i 2003 spurte 15-årige studenter om opplæring utenfor klasserommet, ga de svært ulike svar på tvers av landene. I Østerrike, Belgia, Tsjekkia, Island, Japan, Norge, Portugal, Sverige og Sveits, utgjorde opplæring i klasserommet 80 % av total skolerelatert opplæring, mens studenter i Hellas rapporterer at de tilbringer over 40 % av deres opplæringstid i andre situasjoner, inkludert hjemmelekser og timer utenfor skolen.
- Den gjennomsnittlige klassestørrelsen i ungdomsskolen er 24 elever per klasse, men dette varierer fra 30 eller flere i Japan, Korea og Mexico til under 20 i Danmark, Island og Sveits.
- I gjennomsnitt for de ti aktuelle OECD-landene, er 30 % av personalet i grunnskolen og ungdomsskolen ikke lærere, fra under 20 % i Korea og New Zealand til over 40 % i Tsjekkia og Frankrike.

Lærerlønn og kontakttid varierer sterkt på tvers av landene, og lønnsstrukturen er i noen tilfeller varierende.

I forhold til BNP per innbygger, blir lærere i noen land betalt over dobbelt så mye som andre. Lærere har også veldig ulike arbeidstider på tvers av landene. Faktorer relatert til tilbud og etterspørsel fører til visse endringer. Indikatorene viser at:

- Lønninger for lærere midt i karrieren i ungdomsskolen er over dobbelt så høy som BNP per innbygger i Korea og Mexico, mens de i Island og Slovakia ligger på under 75 % av BNP per innbygger.
- Årlige arbeidstimer for lærere i ungdomsskolen strekker seg fra 535 i Japan til over 1000 timer i Mexico og USA, med lignende variasjoner på andre nivåer.
- På timebasis, er lærere mye bedre betalt i videregående utdanning enn i grunnskolen. Lønn per læretime er 80 % høyere for lærere i videregående utdanning enn for lærere i grunnskolen i Nederland og Spania, men under 5 % høyere i New Zealand, Polen, Slovakia og USA.
- Et ønske om å tiltrekke nye lærere kan ha bidratt til den raskere økningen i begynnerlønn enn annen lønn for lærere siden 1996 i Australia, Danmark, England, Finland og Skottland. Lønn i midten av karrieren har økt relativt hurtig i Australia, Japan, Nederland, New Zealand og Portugal. I New Zealand har det høyeste lønnsnivået også økt raskere enn begynnerlønnen, men da det kun tar åtte år å nå toppen av skalaen, er dette forenlig med rekrutteringsfordelene for nye lærere.

Ulike typer skoler og skolesystemer presterer ulikt, men effekten av disse strukturelle forskjellene må tolkes med forsiktighet

PISA-undersøkelsen fra 2003 av matematikkprestasjonene til 15-åringer registrerte betydelige forskjeller i prestasjonene mellom studenter i offentlige og private skoler, og noen forskjeller mellom resultatene i videregående utdanningssystemer med større eller mindre differensiering innen studentgruppene. Slike sammenligninger må behandles med forsiktighet. Hovedkonklusjonene var at:

- Private skoler generelt presterer bedre enn offentlige skoler. Studenter i private skoler oppnår 33 poeng mer i gjennomsnitt på matematikkskalaen, ca. et halvt ferdighetsnivå. Den største forskjellen er i Tyskland (66 poeng). Så snart sosioøkonomiske faktorer tas fullstendig i betraktning, ser det imidlertid ikke ut til at prestasjonene ved private skoler er overlegen.
- Studenter i mer differensierte og selektive utdanningssystemer presterer noe lavere i gjennomsnitt enn de i mer inkluderende systemer, men dette er ikke av statistisk betydning. Mer differensierte systemer viser mye høyere variasjon i prestasjon blant studenter fra en skole til en annen og også ved sammenligninger mellom studenter fra mer eller mindre fordelaktige familiebakgrunner.

© OECD 2005

Denne oppsummeringen er ingen offisiell OECD-oversettelse.

Denne oppsummeringen kan reproduseres hvis OECDs copyright og originalens tittel angis.

Flerspråklige oppsummeringer er oversatte utdrag av OECD-publikasjoner opprinnelig utgitt på engelsk og fransk.

Disse er gratis tilgjengelige på OECDs Online Bookshop www.oecd.org/bookshop/

For ytterligere informasjon, ta kontakt med OECD Rights and Translation unit, Public Affairs and Communications Directorate.

rights@oecd.org

Faks: +33 (0)1 45 24 13 91

OECD Rights and Translation unit (PAC)
2 rue André-Pascal
75116 Paris
Frankrike

Besøk vårt nettsted www.oecd.org/rights/

